ARCHEOLOGIENOTA

HAASDONK – PASTOOR VERWILGHENPLEIN 2016

BUREAUONDERZOEK

ERFPUNT – CEL ONDERZOEK

ERFPUNT
ONROEREND ERFGOED WAASLAND

RAPPORTEN VAN ERFPUNT – CEL ONDERZOEK 9

RAPPORTEN VAN ERFPUNT – CEL ONDERZOEK 9

OPDRACHTGEVER
Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn Beveren, Oude Zandstraat 92, 9120 Beveren

PROJECT
Haasdonk – Pastoor Verwilghenplein 2016

PROJECTCODE AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED
2016K85

UITVOERDER PROJECT
Erfpunt – cel Onderzoek
Regentiestraat 63
9100 Sint-Niklaas

AUTEURS
Thierry Van Neste, Marjolijn De Puydt

WETENSCHAPPELIJKE BEGELEIDING
Erfpunt – cel Beheer

© Erfpunt – cel Onderzoek, 2016
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Erfpunt.
Erfpunt aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.
ISSN 0778-3841
Erfpunt - cel Onderzoek
Regentiestraat 63
9100 Sint-Niklaas
Tel +32 (0)3 778 87 59
onderzoek@erfpunt.be
www.erfpunt.be
www.facebook.com/Erfpunt
https://sketchfab.com/archeologischedienstwaasland

1. BESCHRIJVING VAN DE UITGEVOERDE WERKEN

1.1. VERANTWOORDING

Aan het Pastoor Verwilghenplein 25 zal het OCMW van Beveren een nieuw woonzorgcentrum bouwen. In het kader van de geplande werkzaamheden is een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (bureauonderzoek) verplicht.

Dit onderzoek werd uitgevoerd door de cel Onderzoek van Erfpunt en werd opgesteld door Thierry Van Neste en Marjolijn De Puydt.

1.2.ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

PROJECTCODE
2016K85

WETTELIJK DEPOT
ISSN 0778-3841

ERKENDE ARCHEOLOOG
Thierry Van Neste
OE/ERK/Archeoloog/2015/00083
Erfpunt – cel Onderzoek
Regentiestraat 63
9100 Sint-Niklaas

NAAM OPDRACHTGEVER:
Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn Beveren, Oude Zandstraat 92, 9120 Beveren

VINDPLAATSNAAM:
Haasdonk – Pastoor Verwilghenplein 2016

PROVINCIE:
Oost-Vlaanderen

GEMEENTE:
Beveren

DEELGEMEENTE:
Haasdonk

PLAATS:
Pastoor Verwilghenplein 25

TOPONIEM:
Pastoor Verwilghenplein

COÖRDINATEN (LAMBERT ’72):
Noord: 208103,295000 m
Oost: 140978,189400 m
Zuid: 208012,342000 m
West: 140907,240100 m

KADASTRALE GEGEVENS:
Beveren, Afdeling 10, Sectie B, perceel 385E

Kadasterplan: zie § 2.2.1.1

TOPOGRAFISCHE LIGGING:
Zie § 2.2.1.2

BEGINDATUM:
8 september 2016

EINDDATUM:
29 december 2016

RELEVANTE TERMEN UIT DE INVENTARIS ONROEREND ERFGOED
Typologie: waterpompen, gemeentehuizen, opgaande bomen, vrijheidsbomen
Datering: nieuwe tijd (16de-18de eeuw), eerste helft 20ste eeuw (interbellum), 20ste eeuw
Stijlen: traditioneel (onbepaald)
Culturen: niet van toepassing
Materiaal: niet van toepassing
Soort: Fagus sylvatica 'atropunicea' (bruine beuk)
Gebeurtenis: bureauonderzoek

VERSTOORDE ZONES
Binnen het projectgebied is momenteel een bestaand woonzorgcentrum aanwezig. Dit gebouw verstoort de gehele centrale zone, alsook een groot deel van het zuiden van het projectgebied. Vrijwel het gehele gebouw werd onderkelderd tot een diepte van 2,55 m (fig. 3). De enkele delen die niet onderkelderd werden, werden gefundeerd op de volle grond. Er kan dan ook gesteld worden dat de bodem ter hoogte van het bestaande gebouw ernstig verstoord werd en dat hier geen archeologisch erfgoed meer te verwachten is. De oppervlakte van deze verstoring bedraagt 973,14 m² of 23,92% van het projectgebied.

Op basis van 19de-eeuwse kaarten en 20ste-eeuwse luchtfoto's kon vastgesteld worden dat ook het westelijke deel grotendeels verstoord werd door gebouwen. Deze werden tussen 1947/1954 en 1971 afgebroken. Vanwege het ontbreken van plannen, kan de ernst van de verstoring hier echter niet met zekerheid vastgesteld worden.
Daarnaast werd een deel van het projectgebied verhard als doorgang en parking. Ervaring leert ons dat dergelijke verhardingen vaak enige verstoring van de ondergrond met zich meebrengen. Ook hier is het echter niet mogelijk om de mate van verstoring te staven met plannen.
De totale mate van bijkomende verstoringen waarvan de ernst niet bepaald kon worden, bedraagt 1556,29 m² of 38,26% van het projectgebied.

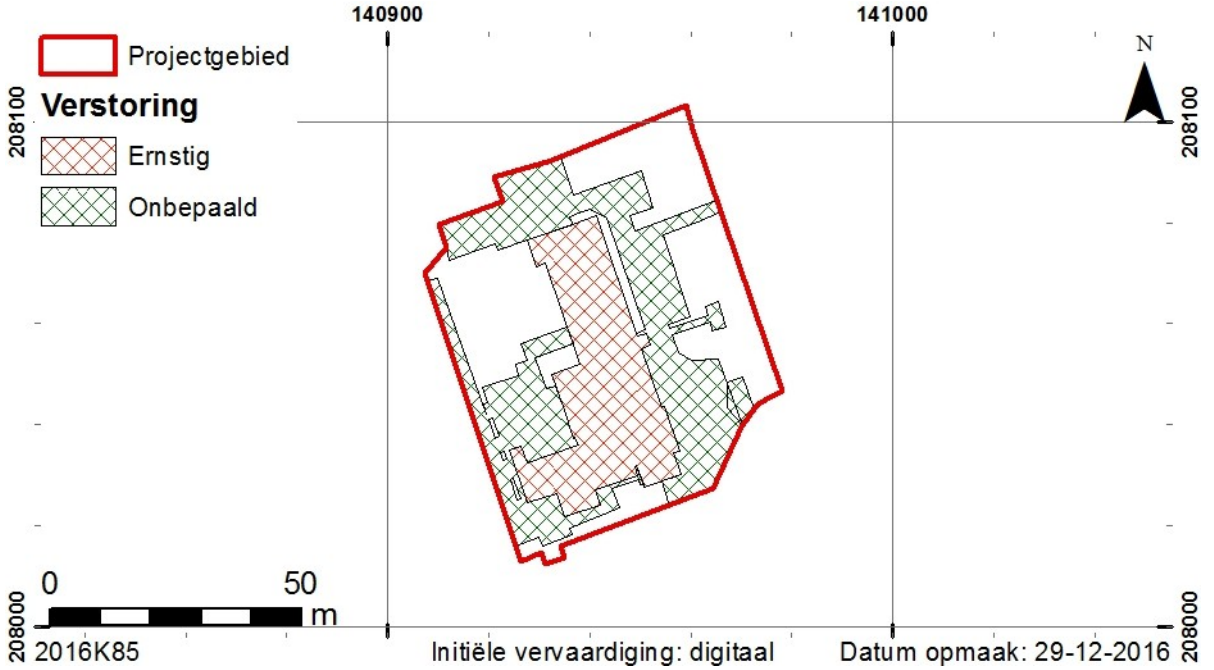

Fig. 1. Overzichtsplan van de verstoorde zones.

1.3.ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Binnen het projectgebied werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

1.4. OMSCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT

1.4.1. Vraagstelling

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 4067,71 m², hierbij zal meer dan 1000 m² verstoord worden.
Artikel 5.4.1 van het decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 stelt dat het bij *aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones* verplicht is om een bekrachtigde archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 van datzelfde decreet toe te voegen aan een stedenbouwkundige vergunning met ingreep in de bodem.

In het kader van het bureauonderzoek:

- Wordt het plangebied afgebakend en beschreven;
- Worden reeds verstoorde en reeds onderzochte zones in kaart gebracht;
- Worden de gekende aardkundige en ecologische kenmerken geïnventariseerd;
- Worden de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren geïnventariseerd en ingeschat;
- Wordt een beschrijving gemaakt van de geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingvergunning wordt aangevraagd, de uitvoeringswijze van deze werken en de potentiële impact ervan op het bodemarchief.

Om de eventuele archeologische waarde van het onderzochte gebied in te schatten, wordt informatie verzameld over minstens volgende aspecten, op basis van alle relevante bronnen:

1. De bewoningsgeschiedenis;
2. De landschapshistoriek;

3. De topografie;
4. De geologie;
5. Het bodemgebruik;
6. De vegetatie;
7. De aanwezige erfgoedwaarden;
8. De historische ingrepen.

De resultaten van de analyses worden op plannen weergegeven. De resultaten van deze studies moeten toelaten een gemotiveerd advies te formuleren of er al dan niet verder archeologisch vooronderzoek moet uitgevoerd worden, inclusief de methodiek daarvoor.

1.4.2. Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek werden geen randvoorwaarden voorzien.

1.4.3. Geplande werken en bodemingrepen

Binnen het projectgebied zal het bestaande woonzorgcentrum afgebroken worden en zal de bestaande verharding verwijderd worden.

Na afbraak van het bestaande complex zal een nieuw centrum gebouwd worden. Dit zal gevormd worden door drie losstaande gebouwen en een fietsenstalling, en zal bestaan uit een woonzorgcentrum met 36 plaatsen, 12 assistentiewoningen en een lokaal dienstencentrum. Onderling zullen de drie hoofdgebouwen (A, B en C) verbonden worden via een kelderverdieping. In de kelders wordt ruimte voorzien voor de apotheek, een wasserij, enkele technische ruimten, kleedruimtes voor mannen en vrouwen, en een gemeenschappelijke badkamer.

De gebouwen aan de oost- en westzijde zullen bestaan uit een gelijkvloers met een enkel verdiep. In beide vleugels worden aparte kamers en een gemeenschappelijke ruimte voorzien. Aan de naar binnen gerichte zijde worden telkens twee terrassen voorzien. De begane grond van de centrale vleugel wordt ingericht voor de administratie en de refter.
Deze drie gebouwen zullen rusten op valse putten tot 450 cm onder het maaiveld.

Op het eerste verdiep worden in elke vleugel kamers voorzien. Bovenop de centrale vleugel wordt nog een tweede verdiep met kamers voorzien.

De fietsenstalling zal slechts zeer ondiep gefundeerd worden. Hierbij zal er geen impact zijn op de ondergrond. Het overige deel van het projectgebied zal ingericht worden als tuin zonder enige maaiveldwijzigingen.
De riolering en regenwaterafvoer zal hoofdzakelijk geplaatst worden onder het af te breken gebouw en zal aangesloten worden op de bestaande riolering en regenwaterafvoer. Deze werken zullen dan ook geen (verdere) impact hebben op de bodem. Enkel ten zuiden van de oostelijke en westelijke vleugel zullen bijkomende septische putten geplaatst worden. De onderzijde van de septische punt aan de oostelijke vleugel zal op 14,89 m TAW komen, aan de westelijke vleugel zal dit 15,47 m TAW zijn.

Rekening houdende met de reeds verstoorde zone onder het bestaande gebouw, zal gebouw A een verdere verstoring van ± 125 m² veroorzaken. Het westelijke gebouw (B) zal – samen met de verbindende kelderverdieping – ± 570 m² verstoren, voor het oostelijke gebouw (C) is dit ± 537 m². De fietsenstalling in het noordelijke deel zal een oppervlakte van ± 135 m² in beslag nemen, hierbij zal de bodem echter niet diepgaand verstoord worden, waardoor de impact

verwaarloosbaar is. In totaal zal dus 1233,96 m² of 30,34% van het projectgebied verstoord worden.

1.5. WERKWIJZE EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Voor het bureauonderzoek werd informatie verzameld aangaande de historische, landschappelijke en archeologische kennis van de ruime omgeving van het projectgebied. Voor de historische data werden verschillende literatuurbronnen geraadpleegd. Daarnaast werden verschillende historische kaarten gebruikt. Deze werden verkregen via de Web Map Service (WMS) voor ArcGIS van het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV), de "Erfgoedbank Waasland"[1] en het portaal "Cartesius"[2], een samenwerking tussen het Nationaal Geografisch Instituut, de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief en het Koninklijk Museum van Midden-Afrika. De verkregen kaarten werden indien nodig bewerkt, gegeorefereerd en gebruikt als laag in een GIS-omgeving. Ook de landschappelijke achtergrond van het projectgebied werd in GIS onderzocht. Hierbij werd gebruik gemaakt van gegevens die bekomen werden via de Web Map Service en de downloadcatalogus van het AGIV[3]. De archeologische gegevens werden hoofdzakelijk bekomen via de cel Beheer van Erfpunt. Daarnaast werden de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) en de desbetreffende onderzoeksrapporten geraadpleegd.

Op basis van de verkregen gegevens werd een inschatting gemaakt van het potentieel op kennisvermeerdering en de al dan niet te nemen maatregelen die hier het gevolg van zijn.

In de loop van dit onderzoek diende niet afgeweken te worden van de Code Goede Praktijk, werden geen externe specialisten geraadpleegd en werd geen wetenschappelijke advisering verkregen van personen die buiten het project stonden.

Dit rapport schets het algemene kader van het onderzoek en bevat de neerslag van de onderzoeksresultaten. Een kopie ervan wordt in digitale vorm aangeleverd aan OCMW Beveren, het agentschap Onroerend Erfgoed en Erfpunt – cel Beheer.

[1] http://www.waaserfgoed.be
[2] www.cartesius.be
[3] https://download.agiv.be/Catalogus

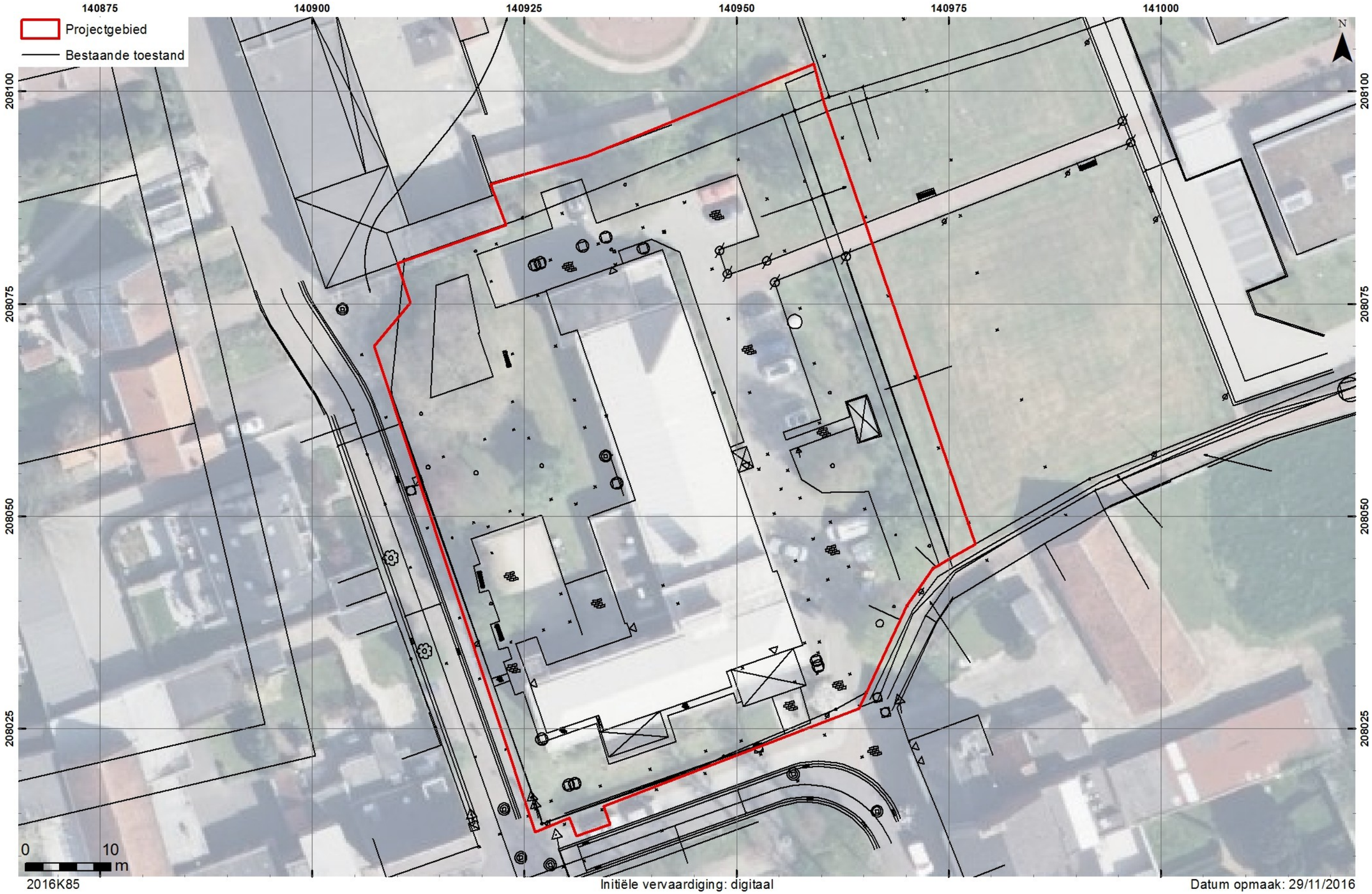

Fig. 2. Bestaande toestand (OSAR architecten; AGIV WMS).

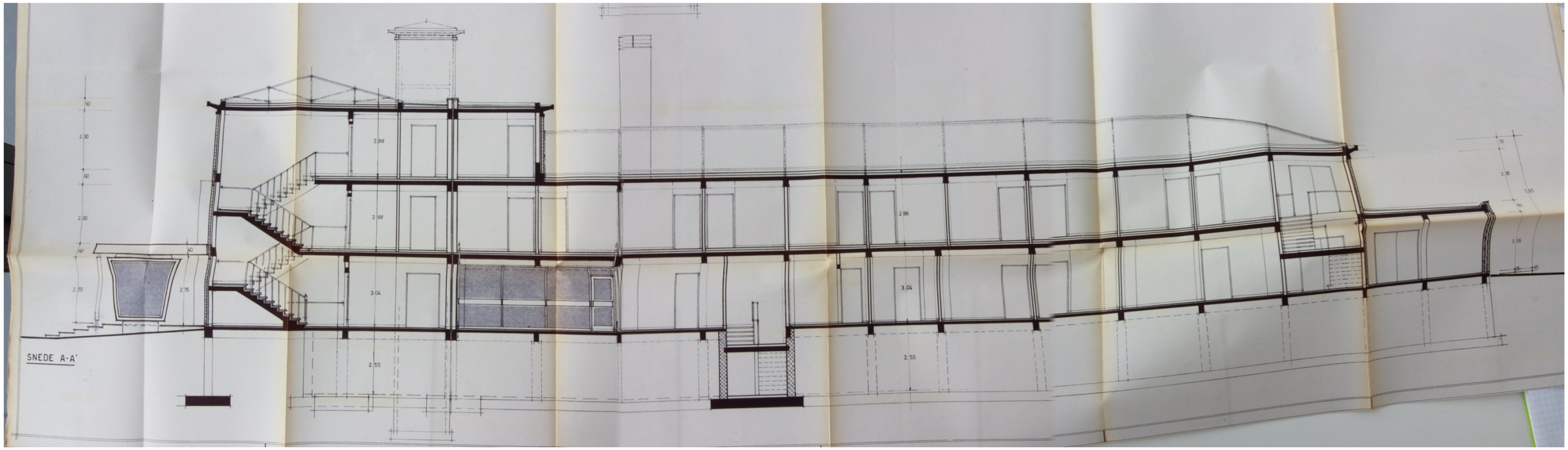

Fig. 3. Snede van de bestaande toestand (architect Lucien Van Kerckhove).

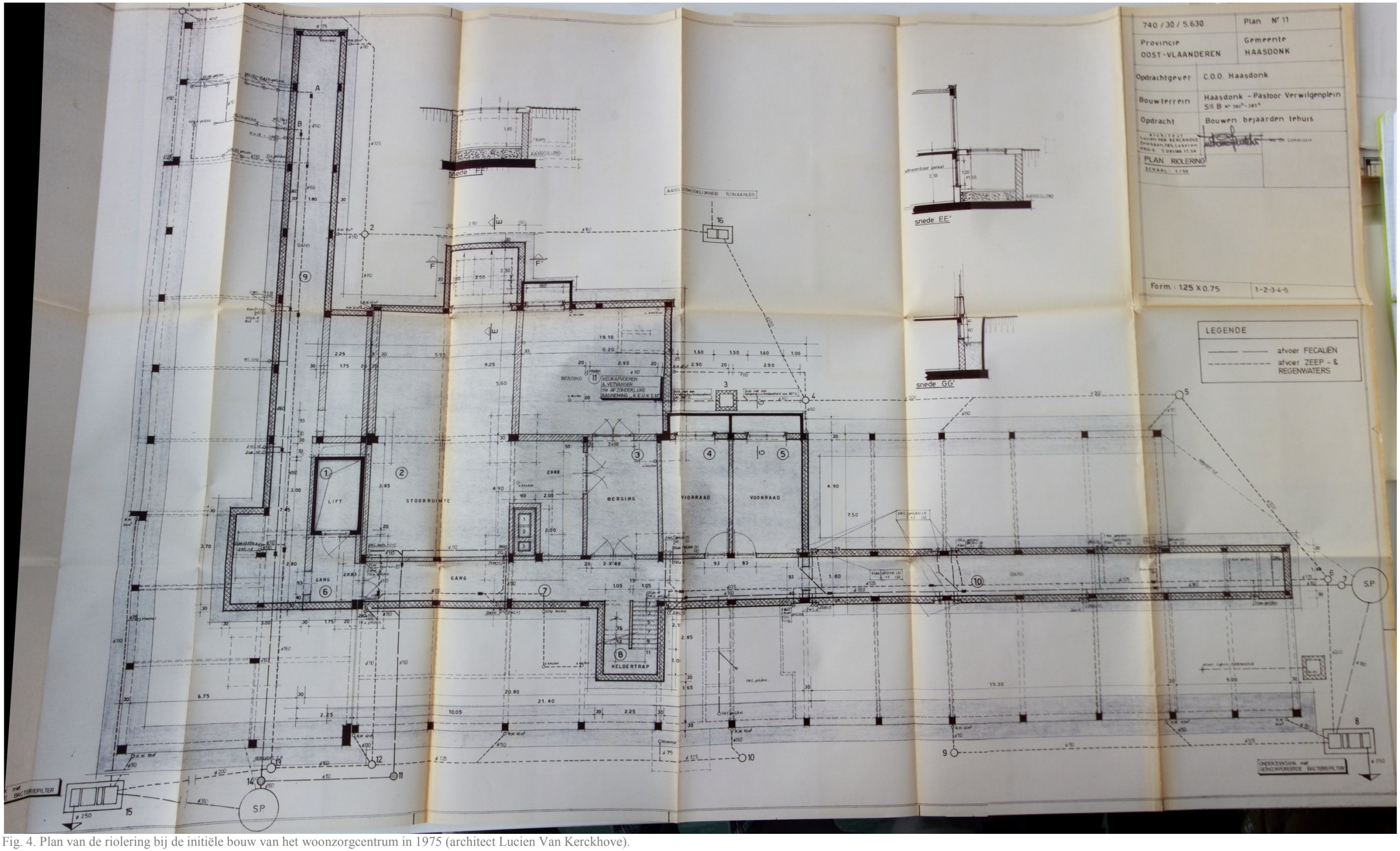

Fig. 4. Plan van de riolering bij de initiële bouw van het woonzorgcentrum in 1975 (architect Lucien Van Kerckhove).

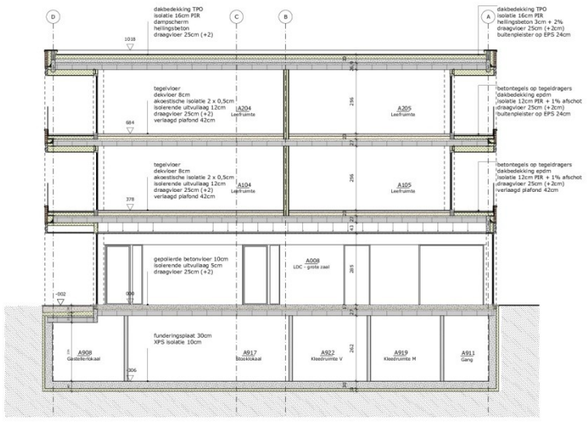

Snede A - nieuwe toestand
gebouw **A**
Schaal: 1/100

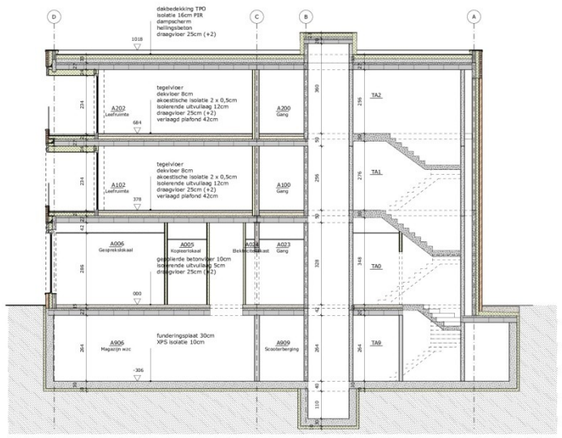

Snede B - nieuwe toestand
gebouw **A**
Schaal: 1/100

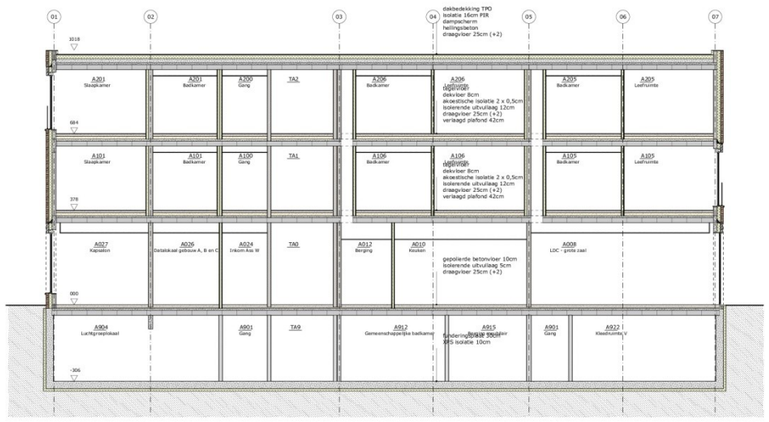

Snede C - nieuwe toestand
gebouw **A**
Schaal: 1/100

Fig. 5. Snede van gebouw A (OSAR architecten).

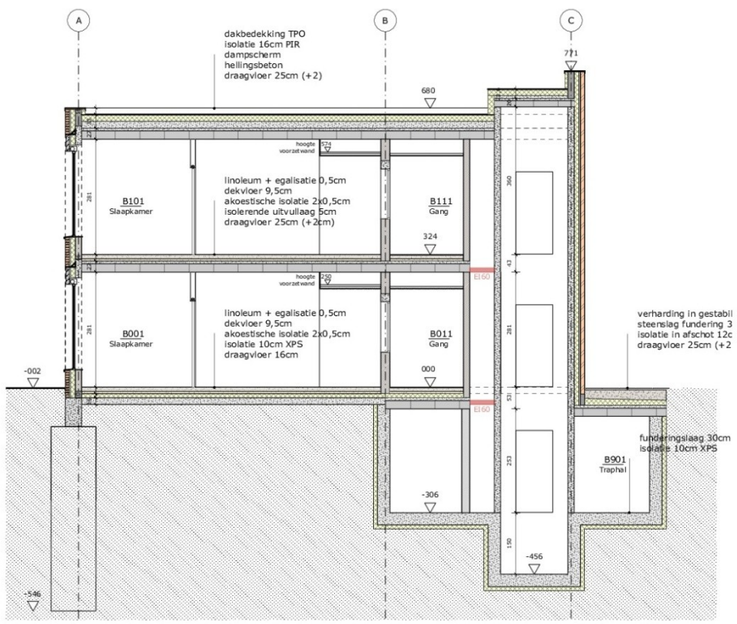

Snede D - nieuwe toestand
gebouw **B**
Schaal: 1/100

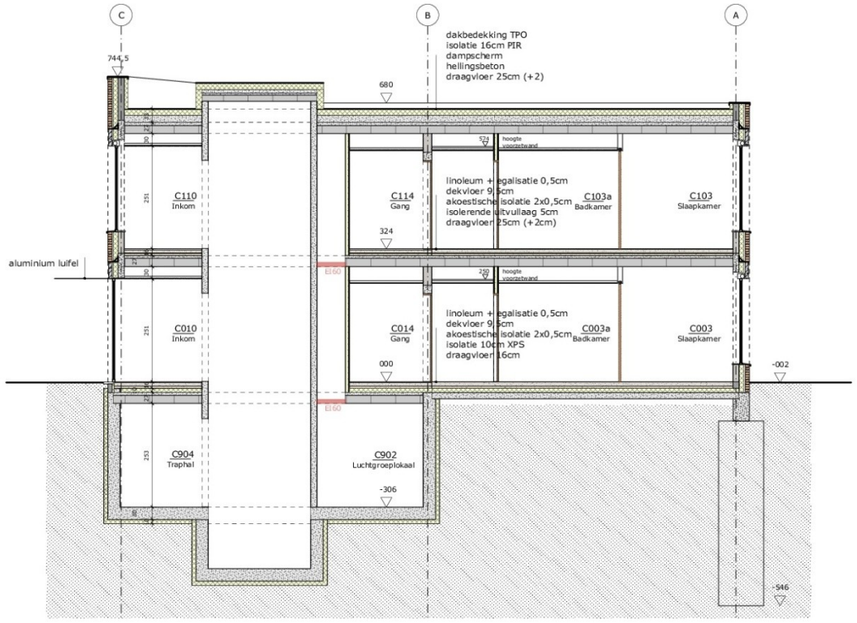

Snede F - nieuwe toestand
gebouw **C**
Schaal: 1/100

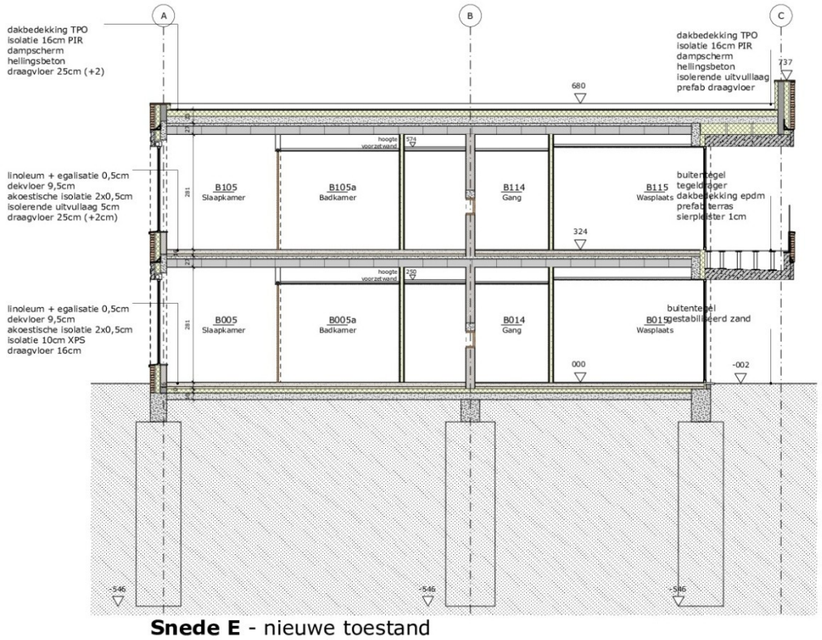

Snede E - nieuwe toestand
gebouw **B**
Schaal: 1/100

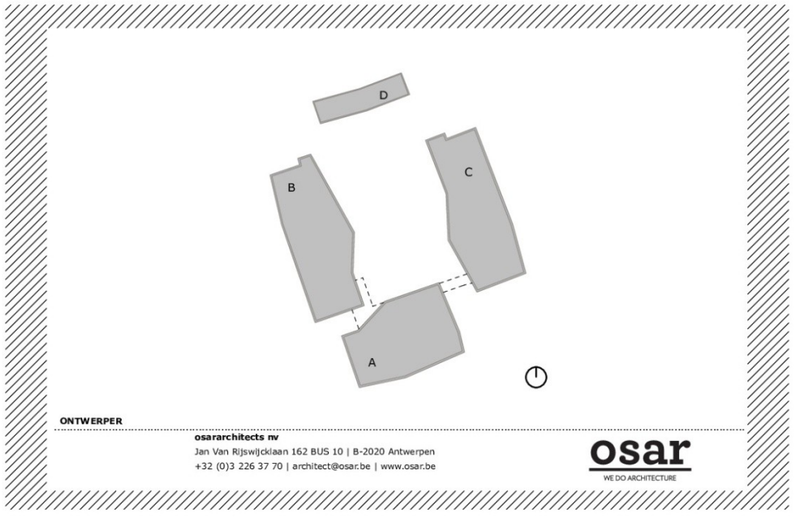

Fig. 6. Sneden van gebouwen B en C (OSAR architecten).

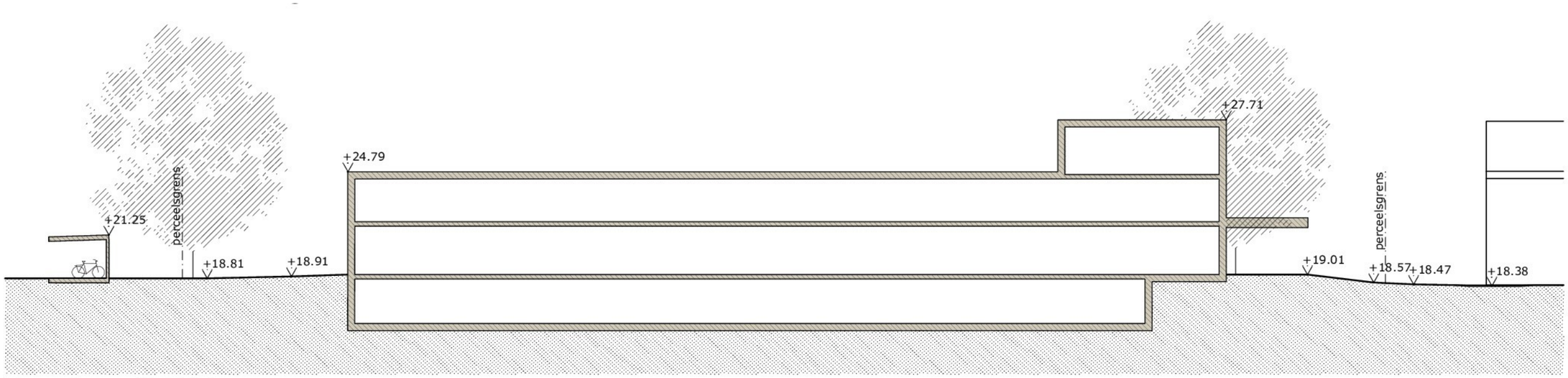

Terreinprofiel BT

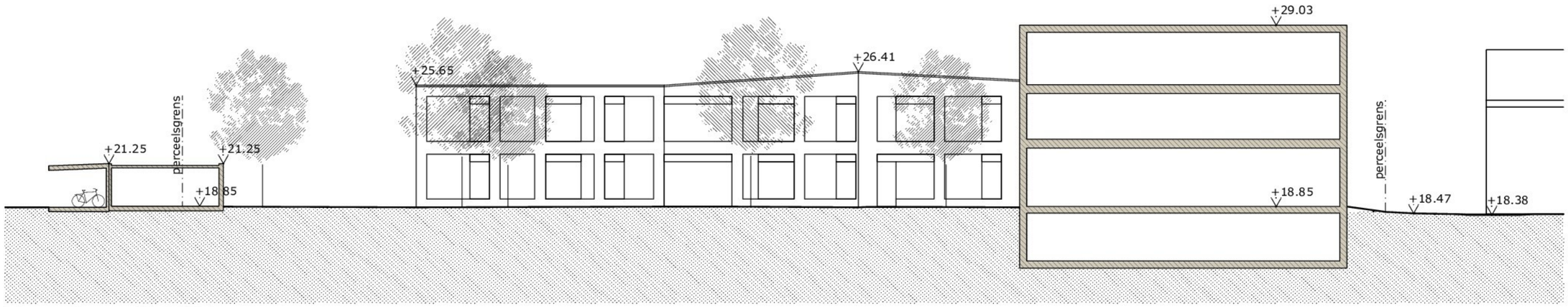

Terreinprofiel NT

Fig. 7. Terreinprofielen van de bestaande en geplande toestand (OSAR architecten).

Fig. 8. Inrichtingsplan met aanduiding van de bestaande bebouwing (OSAR architecten).

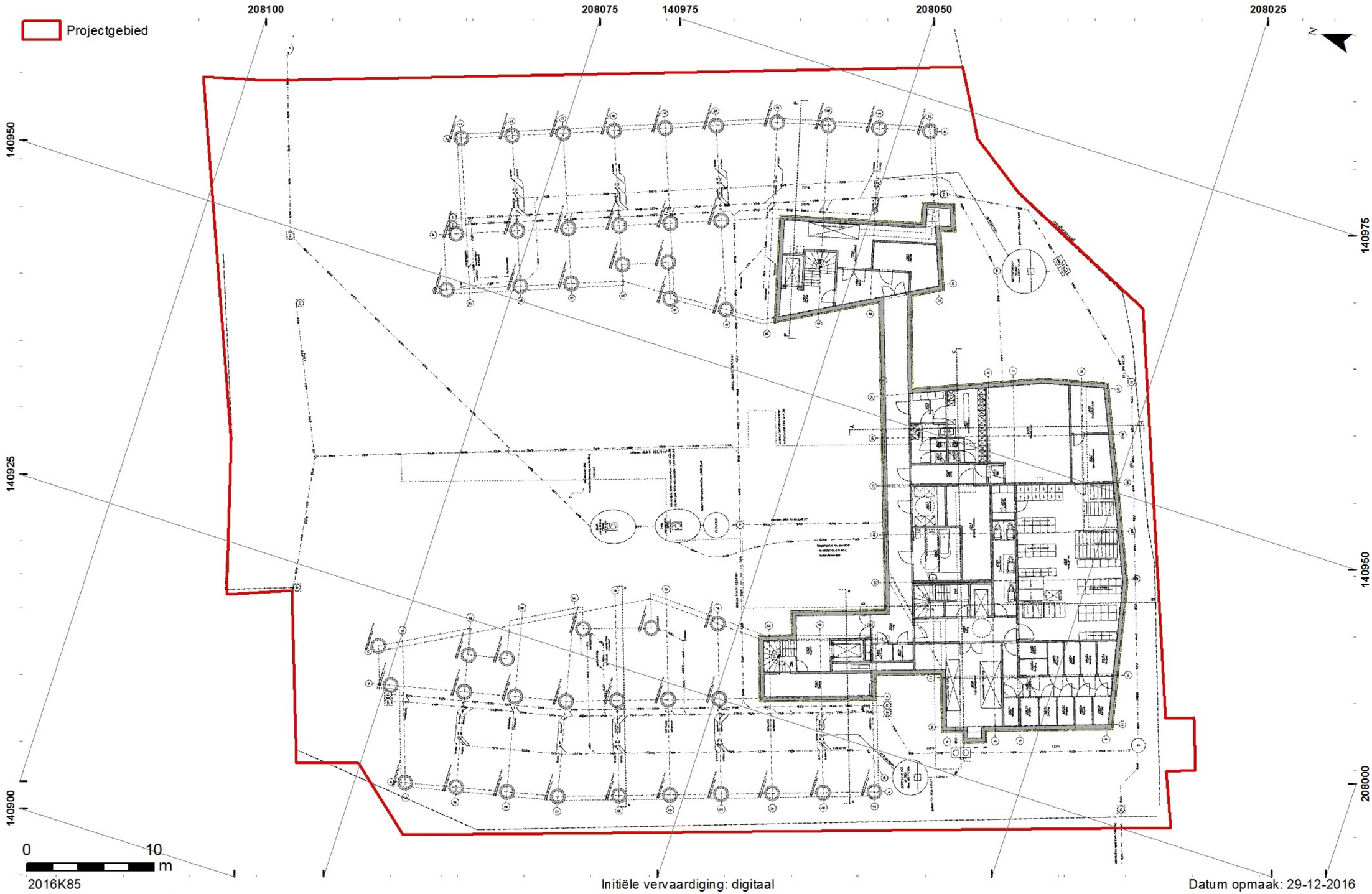

Fig. 9. Ontwerp van de kelder, funderingen en rioleringen (OSAR architecten).

Fig. 10. Ontwerp van het gelijkvloers (OSAR architecten).

Fig. 11. Ontwerp verdiep 1 (OSAR architecten).

Fig. 12. Ontwerp van verdiep 2 (OSAR architecten).

2. ASSESSMENTRAPPORT

2.1. BESCHRIJVING EN MOTIVERING VAN METHODEN

Voor het assessment van het projectgebied werden de bepalingen in hoofdstukken 7 en 12 van de Code Goede Praktijk gevolgd. In eerste instantie werd het projectgebied afgebakend en beschreven. Dit gebeurde in ArcGIS door middel van de digitale kadasterplannen, de bodembedekkingkaart en de inventaris van het landschappelijk en bouwkundig erfgoed. Het inventariseren van aardkundige en ecologische kenmerken werden geïnventariseerd aan de hand van geologische en bodemkundige kaarten. Gekende archeologische en historische waarden en indicatoren werden geïnventariseerd aan de hand van gegevens van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), de inventaris van het bouwkundig erfgoed en een literatuurstudie. Aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's werd de recentere geschiedenis onderzocht. Niet-gegeorefereerde beelden werden gegeorefereerd op basis van herkenningspunten. Vrijwel steeds werd hierbij gebruik gemaakt van een eerstegraads polynomiale vergelijking. Voor de visualisatie van de verschillende kaartlagen werd steeds rekening gehouden met de gebruiksschaal en de resolutie van de desbetreffende kaartlaag.
Bij al deze onderzoeken werd rekening gehouden met gegevens die betrekking hadden op het projectgebied, alsook de onmiddellijke tot nabije omgeving.
Gezien de bebouwing sinds de 18de eeuw werd het projectgebied behandeld als een zone met een hoge densiteit aan bebouwing.

2.2. ASSESSMENT VAN HET ONDERZOCHTE GEBIED

2.2.1. Situering van het projectgebied

2.2.1.1.Algemene situering

Het projectgebied is gelegen op het grondgebied van Haasdonk, een deelgemeente van Beveren (Oost-Vlaanderen). In het westen grenst het projectgebied aan Poerdam, in het zuiden aan het Pastoor Verwilghenplein. Ten noorden van het projectgebied bevindt er zich de vrije basisschool Wonderwijs en ten oosten bevinden er zich grasvelden. Kadastraal is het projectgebied gekend onder afdeling 10, sectie B, perceel 385E. (fig. 13)

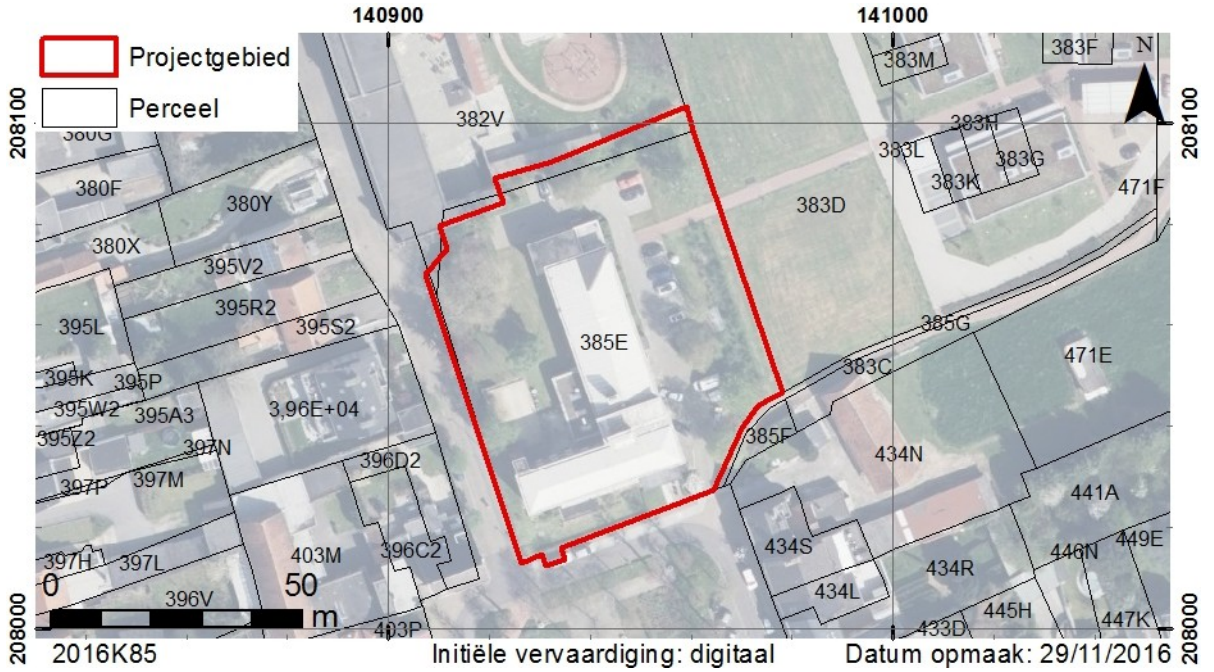

Fig. 13. Situering op het kadaster (GDI-Vlaanderen 2015).

Op de bodembedekkingkaart wordt het centrum van het projectgebied omschreven als “gebouwen” en “overig afgedekt”. Aan de randen van het projectgebied bevinden zich “gras, struiken” en “bomen”. (fig. 14)

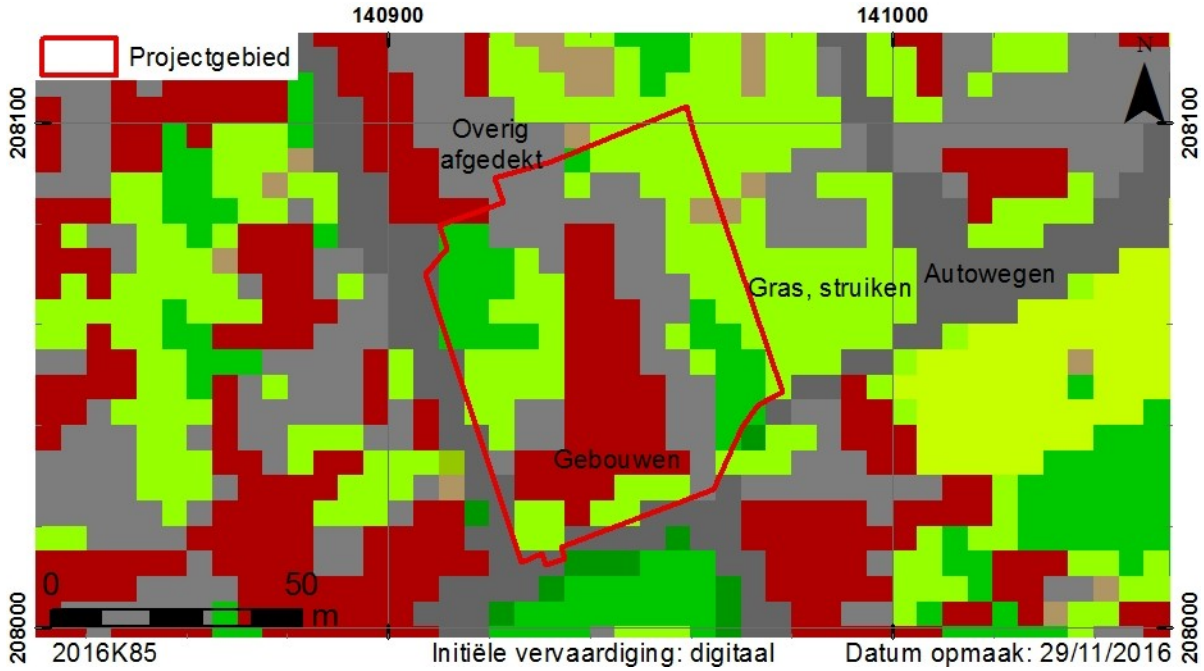

Fig. 14. Situering op de bodembedekkingkaart (AGIV WMS).

2.2.1.2.Topografische en hydrografische situering

Op de topografische kaart kan het projectgebied gesitueerd worden op de Wase cuesta. De hoogte binnen het projectgebied varieert tussen 17,39 en 19,89 m TAW.

Op de Inventaris van het Landschappelijk Erfgoed wordt het projectgebied gesitueerd binnen het traditionele landschap “Land van Waas”. Op de Vlaamse Hydrografische Atlas bevindt het projectgebied zich binnen het stroomgebied van de Schelde, in het Beneden-Scheldebekken. Het behoort tot de hydrografische zone van de Waterloop van de Hoge Landen. De Beverse Beek die zich ten noorden van het projectgebied bevindt, komt uit in de Waterloop van de Hoge Landen. (fig. 15)

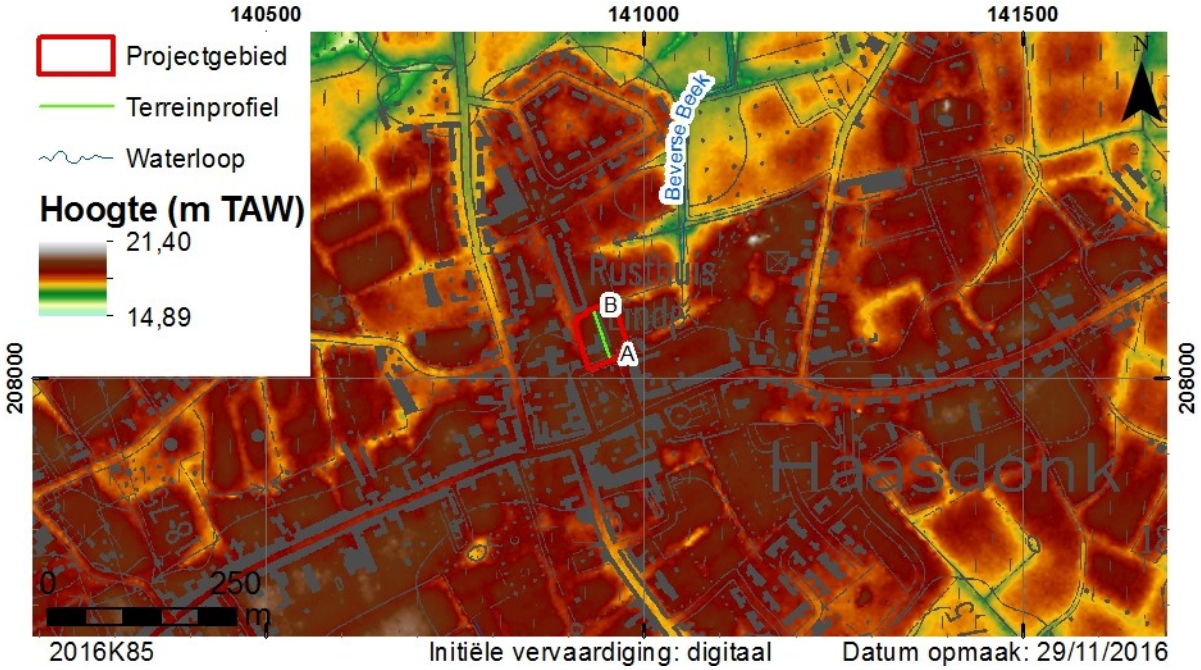

Fig. 15. Situering op de topografische kaart en het DHM (GDI-Vlaanderen 2006, AGIV WMS).

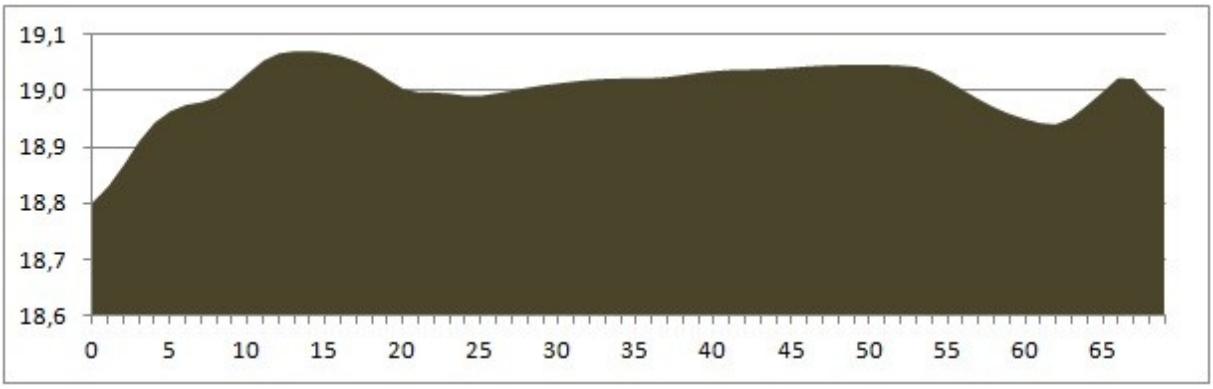

Fig. 16. Terreinprofiel van het projectgebied (zie fig. 15).

2.2.1.3. Geologische en bodemkundige situering

De Tertiaire bodem onder het projectgebied wordt gerekend tot de formatie van Kattendijk (Vroeg-Plioceen, ca. 5 miljoen jaar geleden), herkenbaar als groengrijs tot grijs fijn zand dat glauconiethoudend en plaatselijk kleihoudend is [4].

[4] Vectoriële versie van de Tertiaire geologische kaart, MVG-EWBL-ANRE (GIS-Vlaanderen).

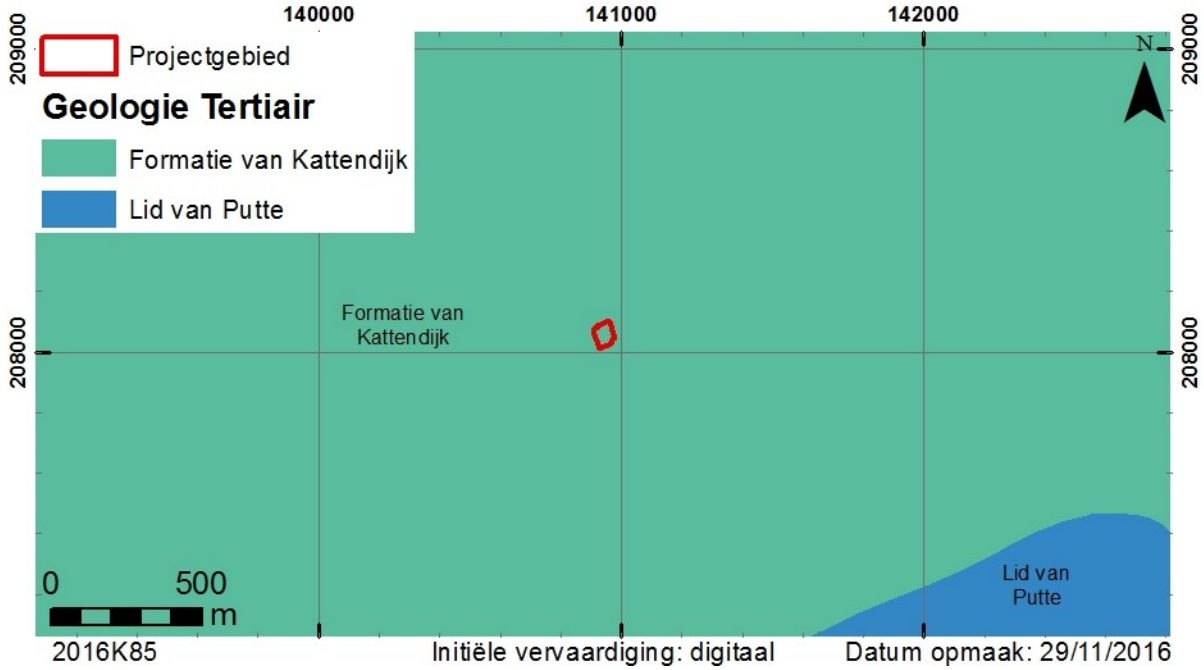

Fig. 17. Situering op de geologische kaart van het Tertiair (GDI-Vlaanderen 2002).

In het Quartair werden de bestaande Tertiaire sedimenten plaatselijk herwerkt door afspoeling of massabeweging langs zwakke hellingen (fig. 18-H). Aangezien het gaat om eerder lokale herwerking zijn de sedimenten nauw verwant met het substraat.[5]

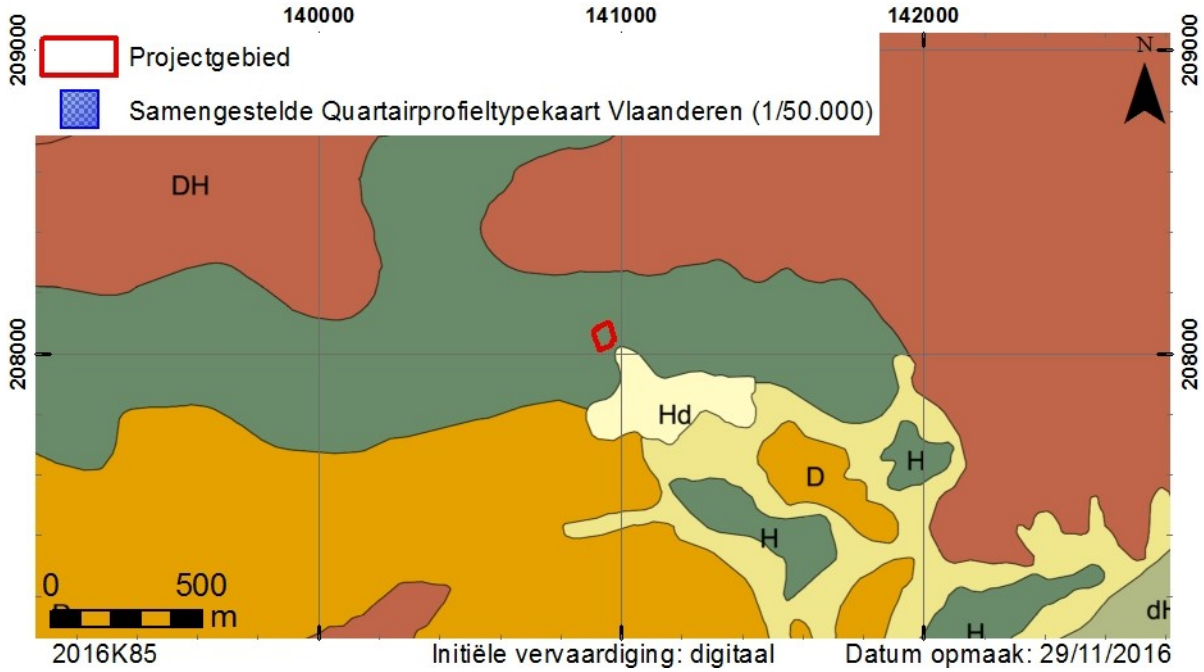

Fig. 18. Situering op de profieltypekaart van het Quartair (AGIV WMS).

Op de bodemkaart wordt het projectgebied vrijwel volledig omschreven als bebouwde zone. De uiterste noordoostelijke hoek staat aangeduid als matig droge lichte zandleemgrond met weinig duidelijke kleur B-horizont (Pcb)[6]. Ten noordwesten van het projectgebied wordt de

[5] Adams, Vermeire, De Moor et.al. 2002, 18.
[6] Van Ranst & Sys 2000, 154.

bodem gekenmerkt als een droge lemig zandgrond met weinig duidelijke kleur B-horizont (Sbb)[7].

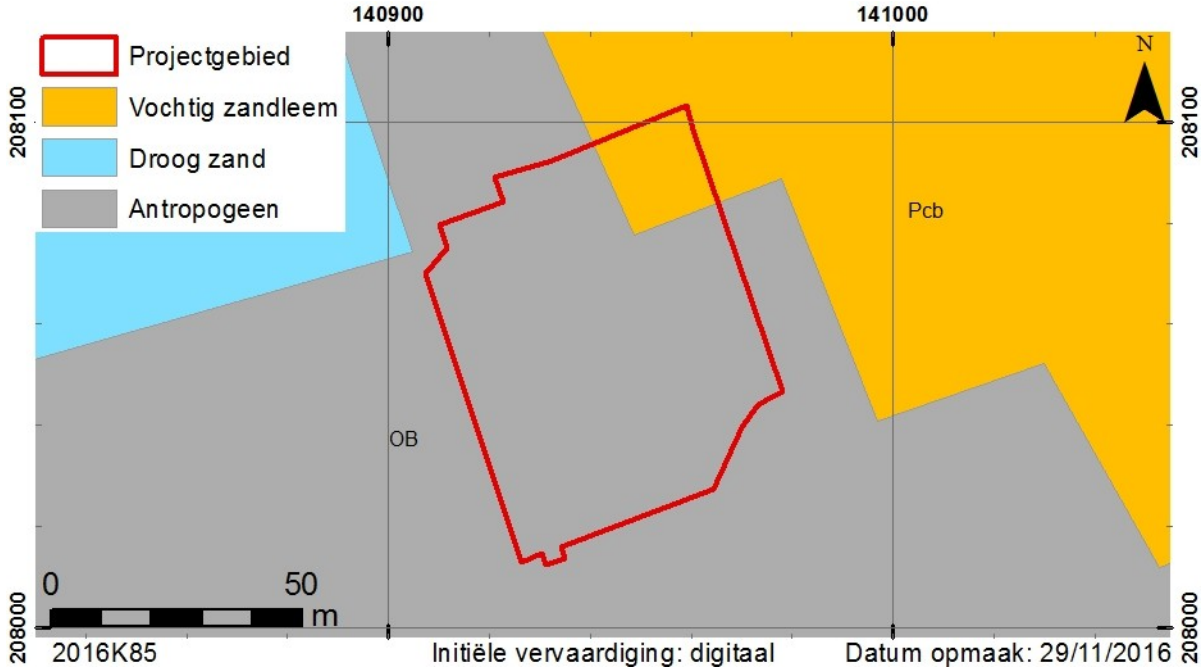

Fig. 19. Situering op de bodemkaart (GDI-Vlaanderen 2001).

Op de potentiële bodemerosiekaart is er voor het projectgebied geen informatie voorhanden (fig. 20). Op een perceel ten oosten van het projectgebied wordt de erosie aangeduid als verwaarloosbaar.

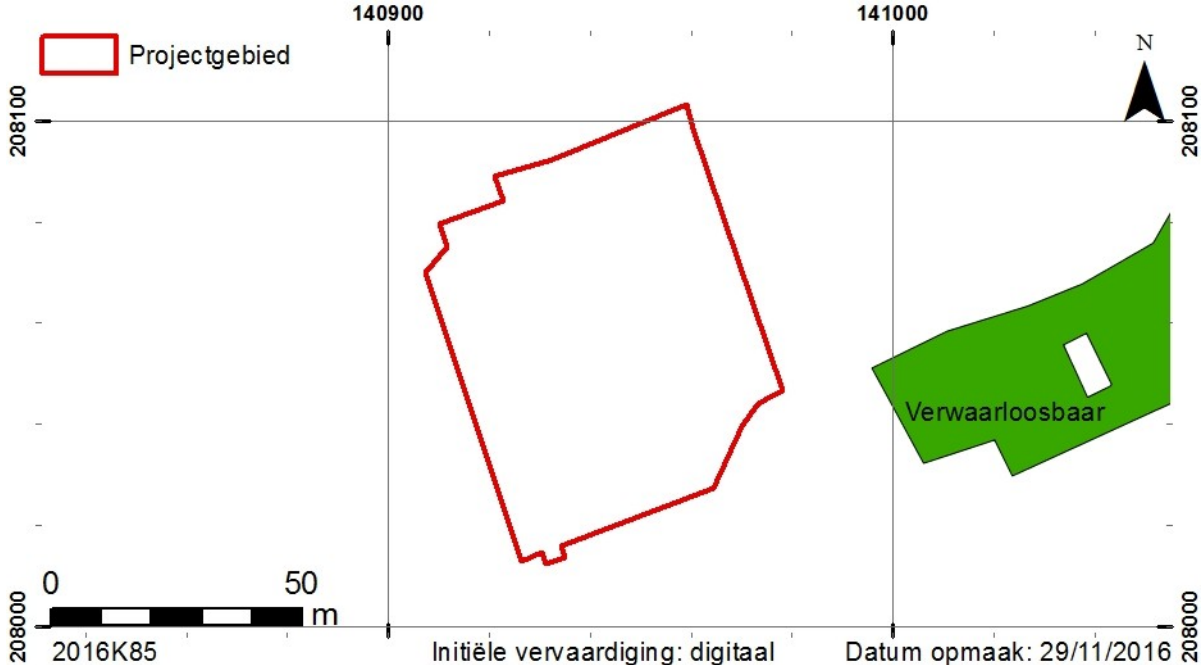

Fig. 20. Situering op de potentiële bodemerosiekaart (AGIV WMS).

[7] Van Ranst & Sys 2000, 139.

2.2.1.4.Bodemkundige waarnemingen

In het kader van het bureauonderzoek werd geen landschappelijk (boor)onderzoek uitgevoerd. Wel werd een sonderingverslag opgesteld in het kader van funderingsadvies. Hierbij werden 5 sonderingen uitgevoerd, verspreid over het projectgebied.

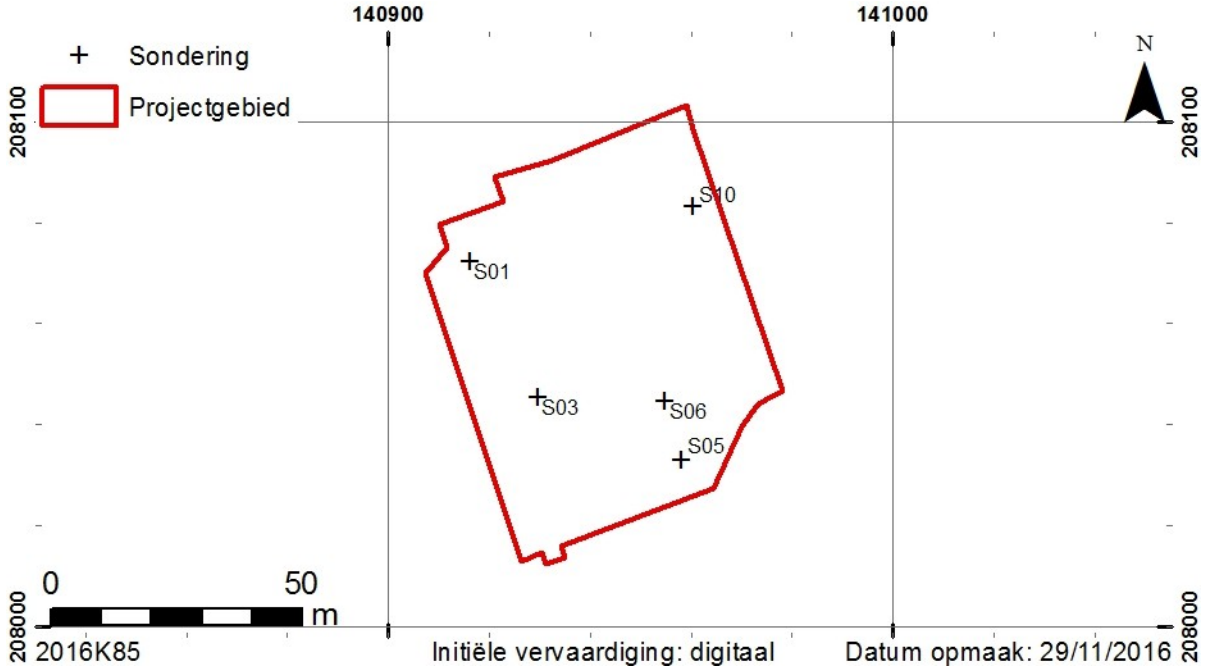

Fig. 21. Overzicht van de locaties van de sonderingen (naar BG Engineering bvba).

Op basis van de sonderingen werd een algemeen beeld van de bodemopbouw verkregen. Concreet gaat het over:

0 – 2 m	Goed verdichte zandtoplaag
2 – 4 m	Zwakke kleilaag
4 - ± 13 m	Dicht gepakt zand

Bij de sonderingen werd telkens het grondwaterpeil gecontroleerd. Dit werd gemiddeld aangetroffen op een diepte van 2,1 m.

2.2.2. Historische beschrijving

Haasdonk ontwikkelde zich langs een Romeinse heirbaan en werd voor het eerst vermeld in 1150, toen de parochie zich afsplitste van Melsele. Tijdens de Franse overheersing was de gemeente de zetel van een bestuurlijk kanton dat bestuurt werd door commissaris Jan Benedict de Kever.[8]

Het Pastoor Verwilghenplein, ten zuiden van het projectgebied, is een rechthoekig dorpsplein dat begraasd werd en met bomen afgeboord is[9]. Centraal op het plein staat de gemeentepomp. Het betreft een achtzijdige arduinen pomp die bestaat uit een sokkel met een rechthoekige spiegel op de drie breedste zijden en een aansluitend bekken. De pomp heeft een entablement als bekroning.[10]

[8] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016a.
[9] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016b.
[10] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016c.

Aan de zuidzijde van het Pastoor Verwilghenplein staat het voormalig gemeentehuis, dat tegenwoordig dienst doet als bibliotheek. Het is een rechthoekig gebouw in traditionele bak- en zandsteenstijl wat waarschijnlijk in het vierde kwart van de 16de eeuw werd gebouwd. Wegens de slechte toestand werd het oorspronkelijke gebouw in 1926 gesloopt en identiek heropgebouwd. Hierbij werden de nog bruikbare materialen herbruikt.[11]
Voor het gemeentehuis staat een jonge beuk die de geklasseerde maar gevelde "vrijheidsboom" vervangt. Oorspronkelijk ging het om een linde die geplant was in 1830 en herinnerde aan de Belgische Revolutie. De linde werd gekapt in 1969 en vervangen door een bruine beuk.[12]
Het huidige projectgebied vormt de noordgrens van het plein en wordt ingenomen door het reeds bestaande rusthuis.

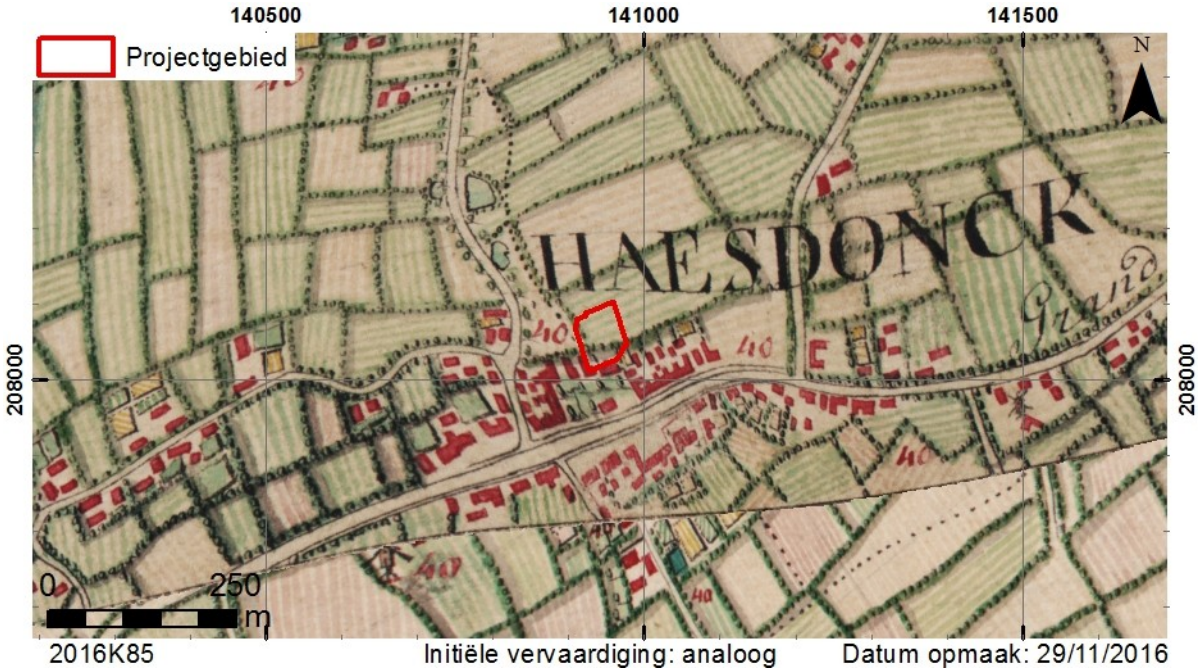

Fig. 22. Situering op de kaart van Ferraris (AGIV WMS).

Op de oudste gekende kaart van het projectgebied, de Ferrariskaart (1771-1778, fig. 22), staat het projectgebied grotendeels aangeduid als akkergebied. Het zuidelijke deel van het projectgebied is gedeeltelijk bebouwd. De grens tussen de bebouwing en de akkers werd aangeduid met een bomenrij. Dit beeld herhaald zich ook op de 19de-eeuwse Atlas der Buurtwegen (fig. 23).

[11] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016d.
[12] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016e.

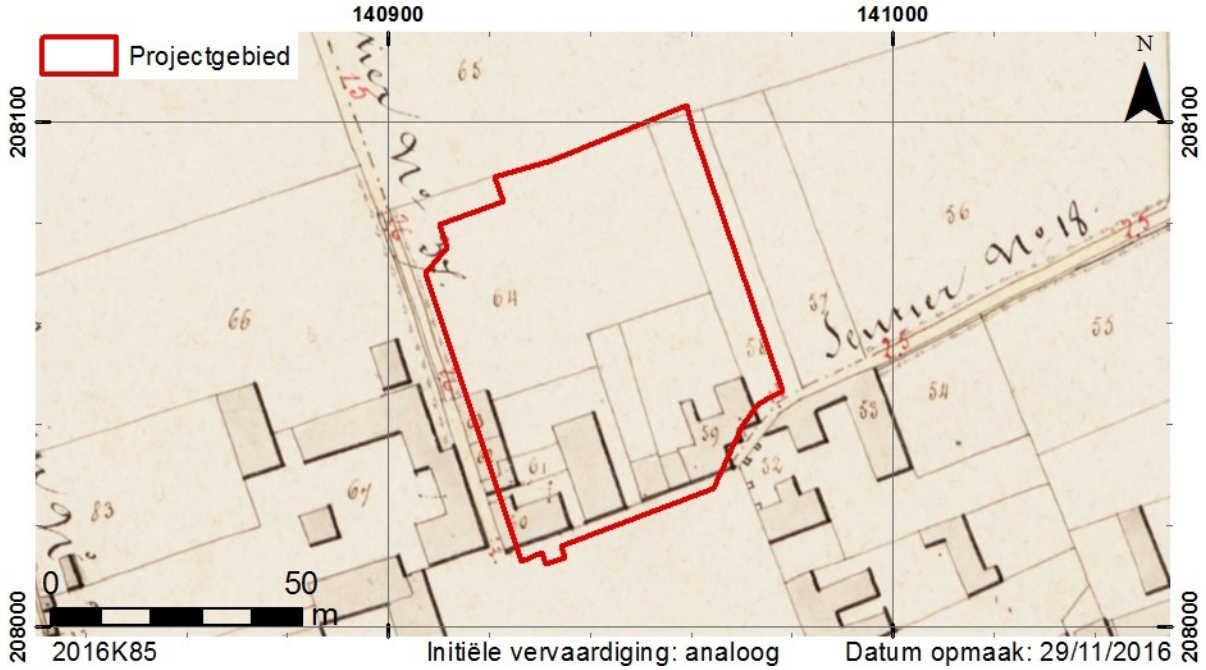

Fig. 23. Situering op de Atlas der Buurtwegen (AGIV WMS).

Ten tijde van het kadasterplan van Popp (fig. 24) zijn er in het noorden en het westen van het projectgebied gebouwen bijgekomen. Enkele van de gebouwen in het zuiden van het projectgebied zijn ook uitgebreid ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen.

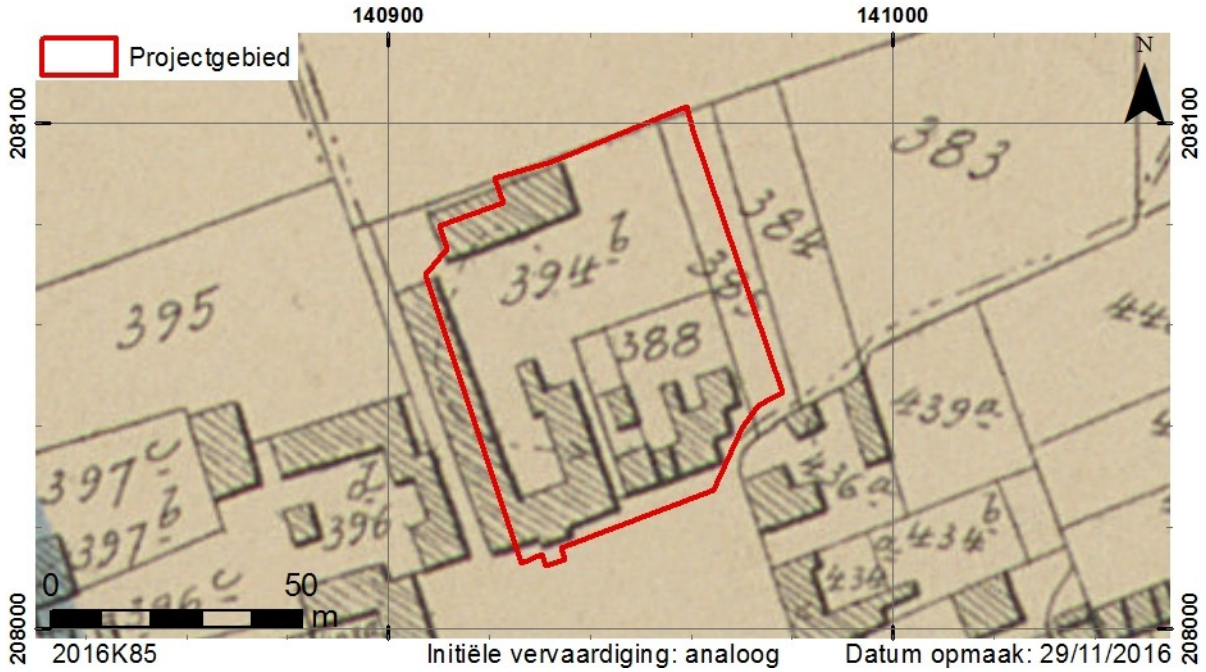

Fig. 24. Situering op het kadasterplan van Popp (AGIV WMS).

Deze situatie blijft voortduren tot het midden van de 20ste eeuw, zoals duidelijk is te zien op een luchtfoto uit de periode 1947-1954 (fig. 25).

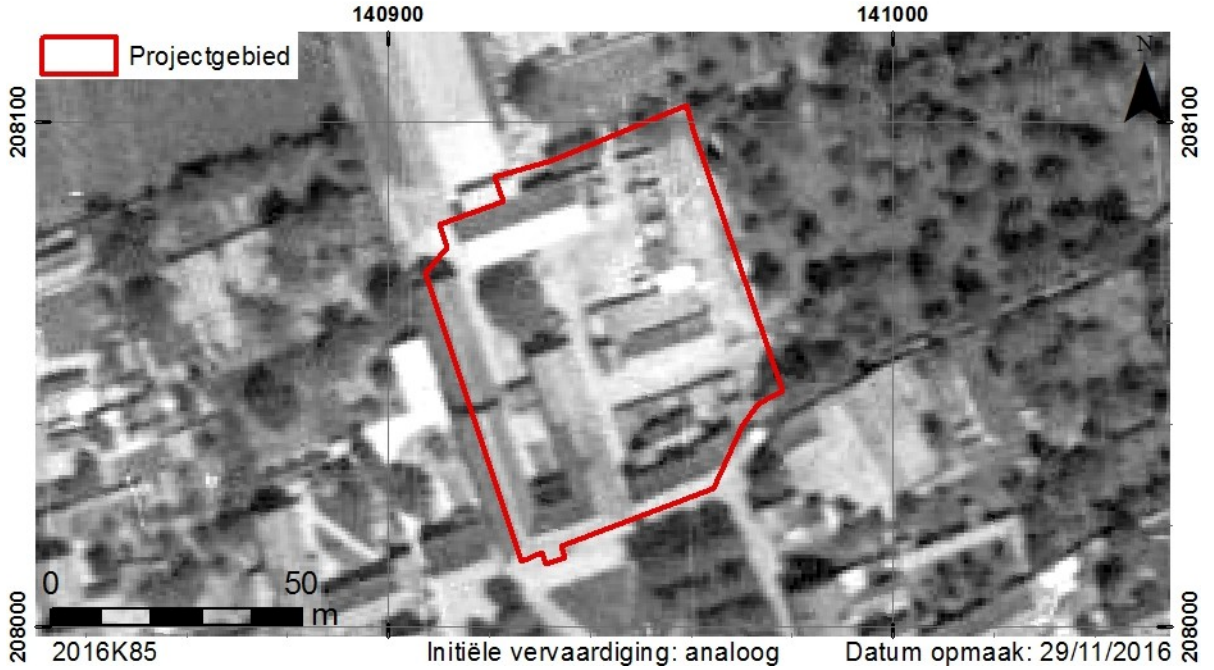

Fig. 25. Situering op een luchtfoto uit de periode 1947-1954 (www.cartesius.be).

Een luchtfoto uit 1971 toont aan dat de bestaande bebouwing geheel verdwenen was. Het terrein lijkt in deze periode braakliggend te zijn en te dienen als doorgang (fig. 26).

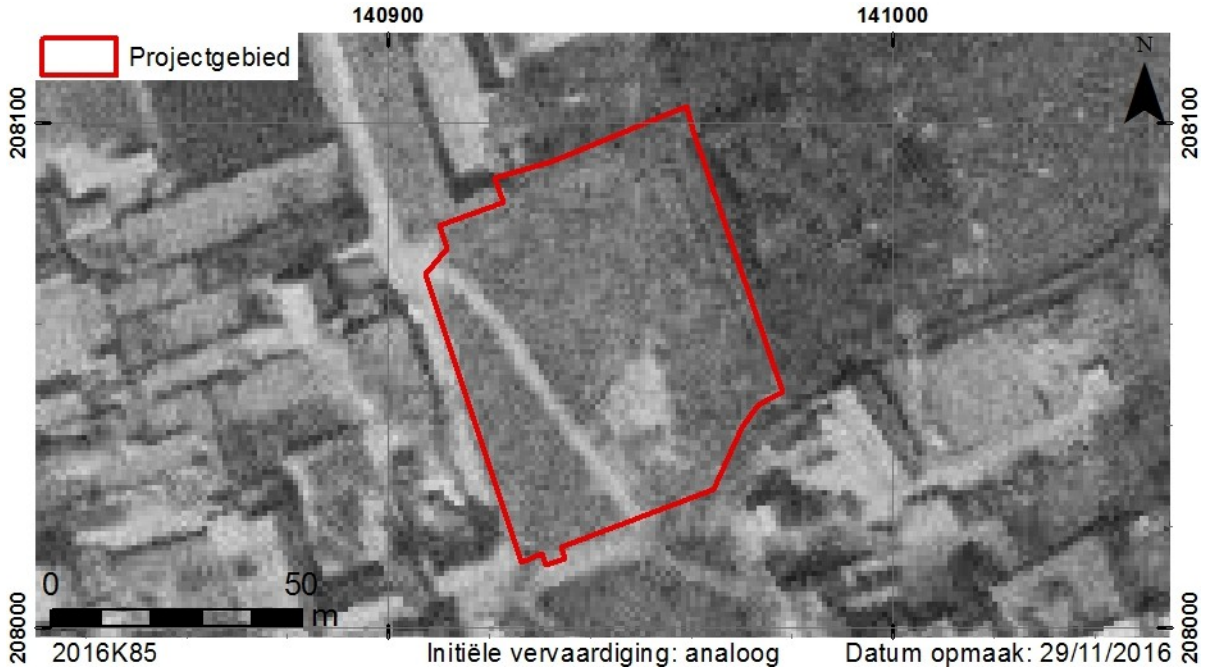

Fig. 26. Situering op een luchtfoto uit 1971 (AGIV WMS).

Op 22 januari 1976 verkreeg de toenmalige Commissie voor Openbare Onderstand de vergunning voor het oprichten van een rusthuis (dossiernummer 46003/22590/B/1975/583, fig. 3, fig. 4).[13]

[13] Pers. Comm. Dienst stedenbouw Beveren.

Fig. 27. Situering op een luchtfoto van 22 mei 1988 (AGIV WMS).

In 2007 mocht het bestaande rusthuis uitgebreid worden (dossiernummer 46003/22590/B/2007/39) en in 2009 werd de aanbouw van een liftkoker vergund (dossiernummer 46003/22590/B/2009/203).[14]
Sinds 2009 werden geen verdere vergunningsplichtige werken uitgevoerd.

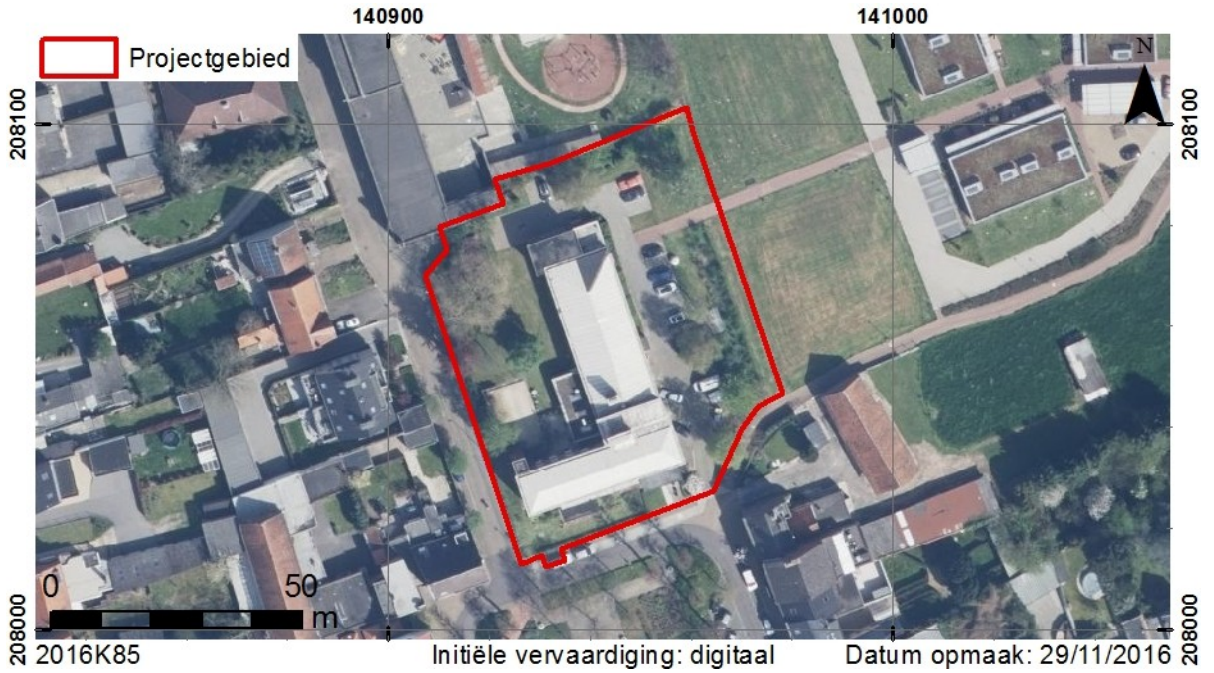

Fig. 28. Situering op een luchtfoto uit 2016 (AGIV WMS).

[14] Pers. Comm. Dienst stedenbouw Beveren.

2.2.3. Archeologisch kader

Zoals reeds vermeld in §1.3 werd binnen het projectgebied nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de directe omgeving van het projectgebied zijn er echter verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd.

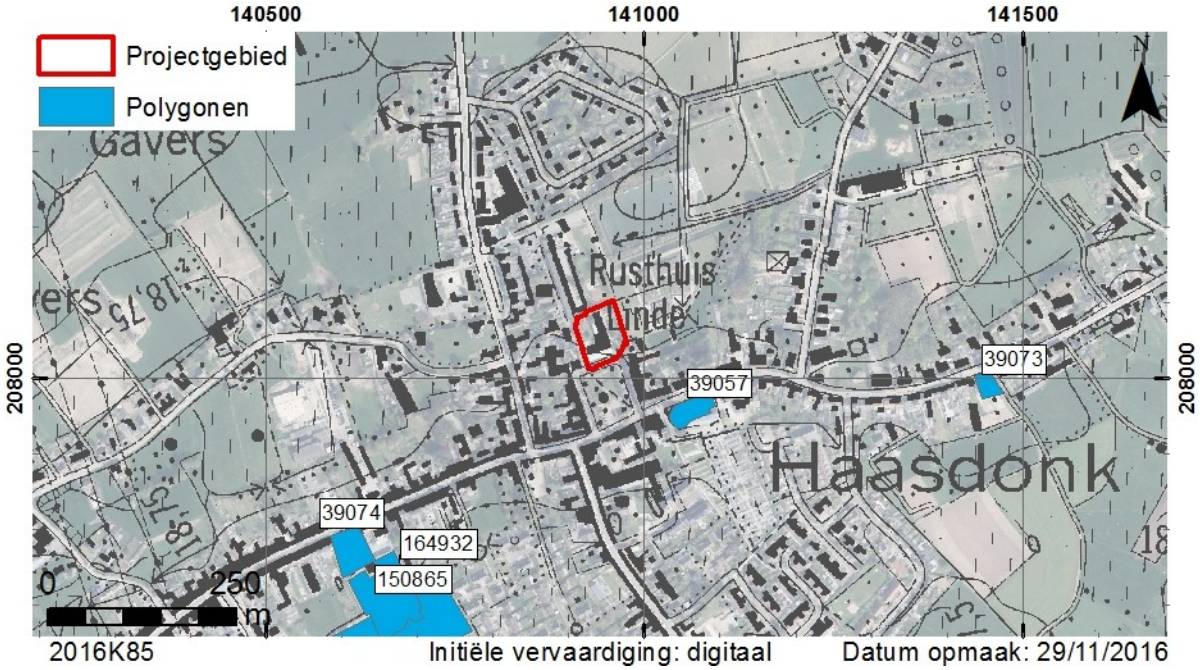

Fig. 29. Overzicht van gekende archeologische sites in de omgeving (GDI-Vlaanderen 2016).

In 2014 werd ter hoogte van de Bergstraat en de Bunderhof een archeologische opgraving uitgevoerd (CAI 150865 + CAI 164932). Bij deze opgravingen zijn verschillende (paal)kuilen en een greppel uit de metaaltijden en een loopgraaf uit WOI aangetroffen. Ten noorden van deze opgraving, aan de Willem van Doornyckstraat, bevond zich een laatmiddeleeuwse windmolen die nu verdwenen is (CAI 39074). Een tweede laatmiddeleeuwse windmolen die is afgebroken in 19717 bevond zich aan de Keizerstraat (CAI 39073). De laatmiddeleeuwse Sint-Jacobus de Meerdere parochiekerk (CAI 39057) bevindt zich ten zuiden van het huidige projectgebied.

2.2.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Het projectgebied is gelegen in het centrum van Haasdonk (Beveren) op matig droge zandleemgrond. Reeds vanaf de 18de eeuw was het projectgebied gedeeltelijk bebouwd. Tegen het midden van de 19de eeuw was het huidige projectgebied grotendeels bebouwd. De 19de-eeuwse bebouwing werd in de 2de helft van de 20ste eeuw afgebroken en het huidige rustoord werd gebouwd. Gezien de aanwezige verstoring en de verspreide geplande verstoring lijkt het niet nodig om verder onderzoek uit te voeren.

2.2.5. Synthese

Het projectgebied bevindt zich in het traditionele landschap “Land van Waas”. Het grootste deel van het projectgebied wordt op de bodemkaart aangeduid als antropogeen, een beperkt deel wordt omschreven als vochtig zandleem. In de omgeving is ook een droge zandgrond aanwezig. Op basis van cartografisch onderzoek kan gesteld worden dat het zuidelijke deel van het projectgebied bebouwd was op het einde van de 18de eeuw. In de 19de eeuw werd de bebouwing ernstig uitgebreid. Deze werd echter verwijderd voor 1971. In 1975 werd het

huidige woonzorgcentrum gebouwd. De kelders en funderingen van dit gebouw hebben gezorgd voor een ernstige verstoring van een kwart van het projectgebied.
De geplande verstoring zal gespreid worden over het terrein. De gebouwen zullen deels op een paalfundering staan en deels onderkelderd worden. Hoewel deze werken een ernstige impact op de bodem zullen hebben, bedraagt de grootste te vestoren oppervlakte slechts 570 m². In samenspraak met de cel Beheer van Erfpunt werd beslist dat verder onderzoek binnen deze beperkte oppervlaktes geen reële kenniswinst zou opleveren.

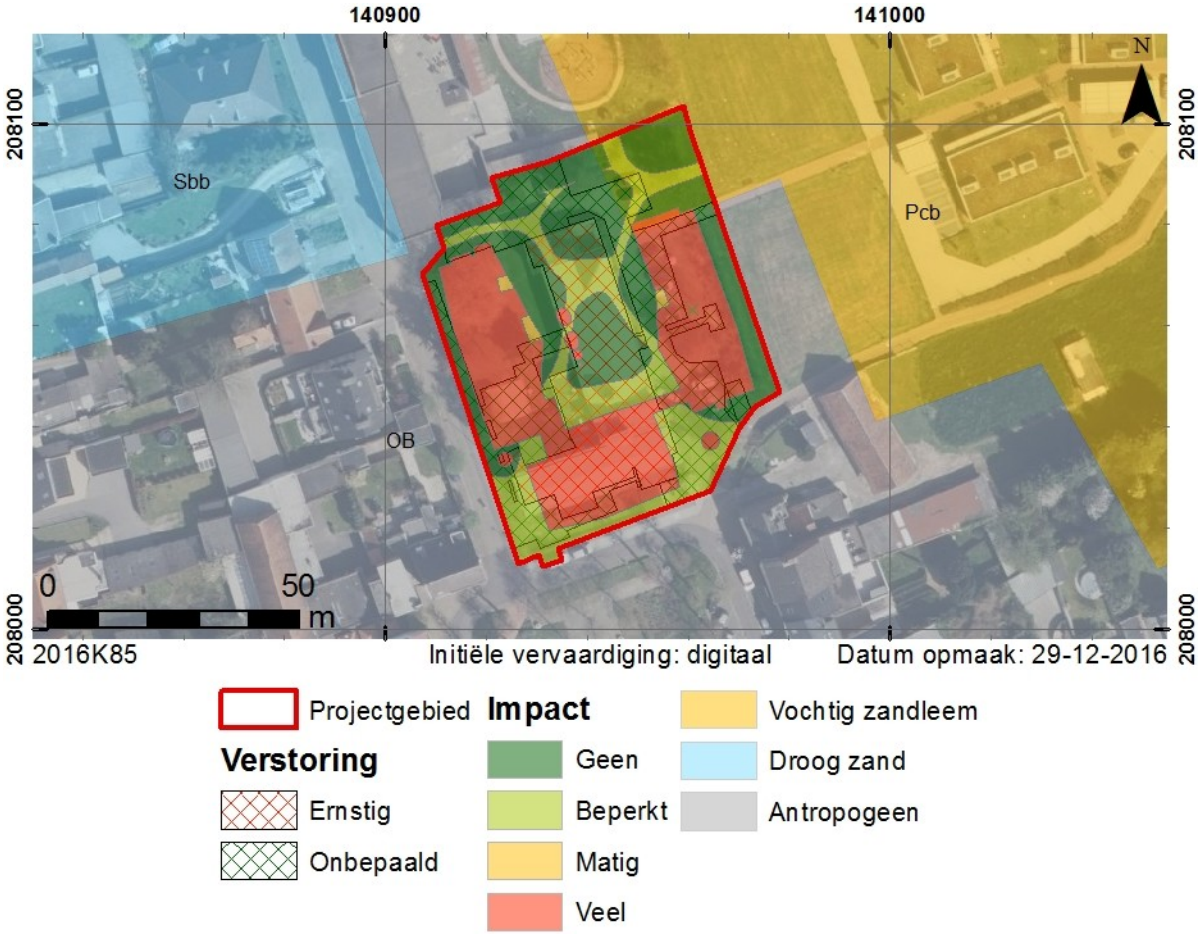

Fig. 30. Synthesekaart.

2.3.SAMENVATTING VOOR GESPECIALISEERD PUBLIEK

Aan het Pastoor Verwilghenplein wordt het oude woonzorgcentrum afgebroken en er zal een nieuw woonzorgcentrum gebouwd worden. In het kader van het bureauonderzoek werd informatie verzameld over de bewoningsgeschiedenis, landschapshistoriek, de topografie, de geologie, het bodemgebruik, de vegetatie, de aanwezige erfgoedwaarden en de historische ingrepen.
De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 4067,71 m², bij de geplande werken zal 1233,96 m² of 30,34% verstoord worden. De verstoring zal echter gespreid worden over verschillende delen van het projectgebied. Aan de zuidzijde van het bestaande gebouw zal een nieuwbouw geplaatst worden die een bijkomende verstoring van 125,94 m² zal veroorzaken. Het westelijke gebouw zal 570,56 m² in beslag nemen en voor het oostelijke gebouw is dit 537,46 m².
Het projectgebied wordt momenteel voor ± 25 % ingenomen door het bestaande woonzorgcentrum. Reeds sinds de 18de eeuw was het projectgebied gedeeltelijk bebouwd. In de 19de eeuw werd het projectgebied verder bebouwd. In de tweede helft van de 20ste eeuw

werd die bebouwing afgebroken en het huidige rusthuis werd er opgericht. Vanwege het ontbreken van plannen van de oude bebouwing kan de mate van verstoring niet bepaald worden. Plannen van het huidige rusthuis wijzen er echter op dat vrijwel overal kelders aanwezig zijn die tot een diepte van 2,55 m reiken. Zones waar geen kelder aanwezig was, werden gefundeerd tot op de volle grond, waardoor ook hier een ernstige verstoring plaatsvond. Deze grootschalige verstoring heeft ervoor gezorgd dat het eventueel aanwezig archeologisch erfgoed vernield werd onder het huidige gebouw.
Hoewel de totale oppervlakte van de geplande verstoring meer dan 1000 m² bedraagt, is de verstoring gespreid over het projectgebied. De maximale oppervlakte die in één keer verstoord zal worden, bedraagt slechts 570,56 m². Na overleg met de cel Beheer van Erfpunt werd beslist dat verder archeologisch onderzoek binnen deze beperkte oppervlaktes geen reële kenniswinst zou genereren. Een vervolgonderzoek wordt dan ook niet aangeraden en de gronden kunnen vrijgegeven worden voor de werkzaamheden.

2.4.SAMENVATTING VOOR NIET-GESPECIALISEERD PUBLIEK

In de kader van de bouw van een nieuw rusthuis aan het Pastoor Verwilghenplein te Haasdonk (Beveren) werd een bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij werden de geografische, historische en archeologische situatie van het projectgebied geëvalueerd ten einde een inschatting te kunnen maken van het potentieel op de aanwezigheid van archeologisch erfgoed.
De historische en archeologische gegevens wijzen op een mogelijkheid tot aanwezigheid van archeologisch erfgoed. Bebouwing in de 18de en 19de eeuw heeft de bodem vermoedelijk verstoord. Wegens het ontbreken van plannen, kon de mate van verstoring echter niet vastgesteld worden. In 1975 werd het huidige woonzorgcentrum gebouwd. De kelders en funderingen van dit gebouw zorgden voor een ernstige verstoring van de ondergrond.
Hoewel de totale geplande verstoring meer dan 1000 m² bedraagt, is deze verspreid over verschillende zones, waarbij de grootste verstoring slechts ± 570 m² bedraagt. Na overleg met de cel Beheer van Erfpunt werd beslist dat verder archeologisch onderzoek binnen deze beperkte oppervlaktes geen reële kenniswinst zou genereren. Een vervolgonderzoek wordt dan ook niet aangeraden en de gronden kunnen vrijgegeven worden voor de werkzaamheden.

3. BIBLIOGRAFIE

3.1.GERAADPLEEGDE LITERATUUR

ADAMS R., VERMEIRE S., DE MOOR G. ET AL. 2002: *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart: kaartblad 15, Antwerpen*, Gent.
AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016a: *Haasdonk*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121050 (geraadpleegd op 13 september 2016).
AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016b: *Pastoor Verwilghenplein*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/103522 (geraadpleegd op 13 september 2016).
AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016c: *Gemeentepomp*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/17270 (geraadpleegd op 13 september 2016).
AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016d: *Gemeentehuis van Haasdonk*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/17271 (geraadpleegd op 13 september 2016).
AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016e: *Opgaande bruine beuk als vrijheidsboom Haasdonk*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300441 (geraadpleegd op 13 september 2016).
VAN RANST E. & SYS C. 2000: *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Gent.

3.2.CARTOGRAFISCHE EN ICONOGRAFISCHE BRONNEN

GDI-VLAANDEREN 2001: *Vectoriële versie van de Bodemkaart* [shapefile], AGIV, IWT, Laboratorium voor Bodemkunde van de Universiteit Gent (GIS-Vlaanderen).
GDI-VLAANDEREN 2002*: Vectoriële versie van de Tertiaire geologische kaart* [shapefile], MVG-EWBL-ANRE (GIS-Vlaanderen).
GDI-VLAANDEREN 2006: *Digitaal hoogtemodel van Vlaanderen* [shapefile], MOW-Afd WL, VMM-Afd Water en AGIV.
GDI-VLAANDEREN 2015: *Digitale kadastrale percelenplannen (AAPD) – AGIV, toestand 01/01/2015* [shapefile] (gedownload op 03/08/2015).
GDI-VLAANDEREN 2016a: *Centrale Archeologische Inventaris (CAI)* [shapefile]
GDI-VLAANDEREN 2016b: *Inventaris Landschappelijk Erfgoed*.
GDI-VLAANDEREN 2016c: *Inventaris Bouwkundig Erfgoed.*

4. BIJLAGEN

- Fotolijst
- Foto's
- GIS-bestanden (shapefile)